

які складають зміст письмового доказу. Зазначені процесуальні дії відображаються в ухвалі суду.

Виходячи із вищевказаного, зазначимо, що ефективність емпіричного дослідження письмових доказів залежить від дотримання процедури їх дослідження з метою повного та всебічного дослідження обставин справи, яка розглядається в порядку адміністративного судочинства.

КОВАЛЕНКО ЛАРИСА ПАВЛІВНА,
д.ю.н., доцент кафедри адміністративного права та
адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ» ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом визначає стратегічний орієнтир системних реформ в країні. Громадськими організаціями, з урахуванням світового досвіду, розроблено проект Стратегії розвитку ОВС.

На основі зазначеної Стратегії Міністерством підготовлено Концепцію першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ. На даний час МВС фактично залишається міністерством міліції, на відміну від сучасних європейських моделей (приклад МВС Польщі).

Виконання цього завдання ускладнюється відсутністю чіткого визначення таких базових понять, як "правоохоронна діяльність", "правоохоронні органи", "система правоохоронних органів" та "спеціальні служби", які широко вживаються не тільки у науковому обігу, а й в актах законодавства. Так, у законодавстві України поняття "правоохоронна діяльність" та "правоохоронні органи" визначаються одне через одного, відсутні нормативно визначені

критерії, за якими певна діяльність чи органи можуть бути віднесені до правоохоронних.

У правознавстві і праві європейських демократичних держав цієї проблеми не існує. Там поняття "правозастосування", "застосування права", "правозастосовча діяльність" чи "правозастосовна діяльність" позначаються єдиним терміном: скажімо, на англійській мові – "use of law", а на німецькій – "Rechtsanwendung". Визначається це поняття просто і зрозуміло – як прийняття правомірних рішень на основі порівняння норм законів, якими визначені правові наслідки абстрактних юридичних фактів, з конкретними життєвими обставинами. А тому практично будь-яку правомірну діяльність усіх органів держави, юридичних і навіть фізичних осіб можна вважати правозастосуванням.

Для розв'язання означеної проблеми уявляється доцільним звернутися до іноземного, насамперед європейського, досвіду.

Системний аналіз документів міжнародного і національного права інших держав свідчить відсутність у них прямих аналогів українських термінів "правоохоронна діяльність" та "правоохоронні органи".

Одним з основних складників сектору безпеки є сили підтримання правопорядку. У США та інших англосовітських державах вживаються терміни "Law Enforcement Activity" та "Law Enforcement Agencies", які в Україні офіційно перекладаються як "правоохоронна діяльність" та "правоохоронні органи", однак буквально можуть бути перекладені як "діяльність із застосуванням законного примусу" та "державні органи, уповноважені на застосування законного примусу", на яких покладається безпосереднє забезпечення національної безпеки у сферах правопорядку, громадської та державної безпеки.

До "Law Enforcement Agencies" належать поліційні органи і спецслужби.

Поліційні органи – це органи виконавчої влади, спеціально уповноважені на проведення поліційної діяльності – особливого різновиду державно-управлінської діяльності, що здійснюється із застосуваннями державного (адміністративного) примусу, включаючи правообмежувальні заходи і крайню форму примусу – легітимне насилля, тобто передбачене законодавством

застосування сили у широкому розумінні цього поняття (в українському праві – прямого адміністративного примусу): фізичної сили, спеціальних засобів та зброї.

Притаманними для поліцейних органів є надане їм право у передбачених законодавством випадках: встановлювати обмеження на вільне пересування або доступ до певних об'єктів; контролювати переміщення через державний кордон предметів і осіб; забезпечувати впровадження і підтримання спеціальних правових режимів (надзвичайного стану, надзвичайної екологічної або техногенної ситуації, антитерористичної операції тощо); безпосередньо здійснювати контроль за дотриманням вимог законів, порушення яких тягнуть за собою адміністративну і кримінальну відповідальність; перевіряти документи, що посвідчують особу; безпосередньо припиняти правопорушення; тимчасово затримувати осіб, стосовно яких є дані про вчинення ними правопорушень; здійснювати кримінально-процесуальні та адміністративні заходи, спрямовані на виявлення, розслідування і припинення правопорушень, у тому числі й заходи, пов'язані з примусовим отриманням інформації від фізичних і юридичних осіб (включно з арештом документації), обшуком осіб, територій і приміщень; провадити ліцензійно-дозвільну діяльність; припиняти незаконну діяльність і вилучати знаряддя і предмети незаконного виробництва чи промислу; самостійно накладати адміністративні покарання на правопорушників; виконувати судові вироки злочинцям, пов'язані з позбавленням їх волі та конфіскацією майна і коштів, які їм належать.

Слід зауважити, що окремі поліцейні повноваження можуть надаватися й іншим державним органам, які безпосередньо не належать до поліцейних. До таких відносяться державні контрольно-ревізійні та наглядові органи (інспекції, контрольно-ревізійні служби тощо).

Прокуратура зазвичай належить до судової гілки влади. Але у випадках, коли їй надається право самостійно провадити кримінальне переслідування, позбавляти волі обвинувачуваних або підозрюваних осіб, вести досудове розслідування, вона також може бути віднесена до поліцейних органів.

Відповідно до європейських підходів притаманними сектору безпеки поліційними органами є: поліція: загальнодержавна, а також її відомчі та функціональні (боротьби з наркотиками, незаконним обігом зброї, нелегальною міграцією, фінансовими злочинами тощо) різновиди; жандармерія – поліція військового типу внутрішньої організації (у деяких державах вона називається карабінерією або національною гвардією); органи безпеки держави: контррозвідки та боротьби із злочинами проти держави та іншими особливо небезпечними для суспільства злочинами, які загрожують життєво важливим національним цінностям (антиконституційною підривною діяльністю, тероризмом, організованою злочинністю, корупцією на вищих щаблях влади); органи охорони державного кордону; органи митного контролю.

Спецслужбами у європейських державах та міжнародних організаціях вважаються державні структури, яким надані повноваження на проведення спеціальної або, як її ще називають, таємної, оперативної чи розвідувальної діяльності.

На нашу думку, доцільно при внесенні змін і доповнень до чинного законодавства щодо діяльності правоохоронних органів з метою приведення його у відповідність до міжнародно-правових стандартів удосконалити визначення таких дефініцій: а) "правоохоронна діяльність – система контрольних-ревізійних, оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних та адміністративно-примусових заходів, які здійснюються у порядку, визначеному законодавством, з метою підтримання правопорядку, виявлення і безпосереднього припинення правопорушень, що підпадають під дію Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також виконання кримінальних і адміністративних санкцій щодо правопорушників"; б) правоохоронні органи – державні органи, головним призначенням яких є здійснення правоохоронної діяльності. А також запровадити інститут органів, яким законами надаються окремі правоохоронні повноваження.